

El problema de l'èsser humà

L'èsser humà, un ser racional?

Aristòtil, "Política", VII, 12, 1332 b).

"S'admet que hi ha tres coses per les quals els homes es fan bons i virtuoses i aquestes tres coses són la naturalesa, l'hàbit i la raó. Els altres animals viuen primordialment per acció de la naturalesa, si bé alguns en un grau molt petit, també són portats pels hàbits, l'home, en canvi, viu també per acció de la raó, ja que és l'únic

entre els animals que posseeix raó; de manera que en ell aquestes tres coses han de guardar harmonia recíproca entre elles; els homes, en efecte, obren sovint de forma contrària als hàbits que han adquirit i a la seva naturalesa a causa de la seva raó, si estan convençuts que algun altre camí d'acció els és preferible".

Pascal. "Pensament" n. 264.

"L'home és una canya, la més feble de natura, però és una canya pensant. No cal que l'univers sencer s'armi per aixafar-lo, un vapor, una gota d'aigua, basten per matar-lo. Però, encara que l'univers l'esclafés, l'home seria encara més noble que el qui el mata, perquè sap que mor, i

l'univers no sap res de l'avantatge que té sobre ell.

Tota la nostra dignitat consisteix, doncs, en el pensament. Per aquí hem d'aixecar-nos i no per l'espai i pel temps, que no podem omplir.

Treballem, doncs, a pensar bé: heus aquí el principi de la moral".

Edgard Morin. "El paradigma perdido".

"El que als nostres dies està morint no és la noció d'home, sinó un concepte insular d'home, retallat de la naturalesa, fins i tot de la seva pròpia. El que ha de morir és l'autoidolatria de l'home que s'admira a si mateix en la imatge grollera de la seva pròpia racionalitat.

Primer de tot, l'home no es pot veure reduït al seu aspecte tècnic d'homo faber, ni al seu

aspecte racionalístic d'homo sapiens. En ell cal veure-hi també el mite, la festa, la dansa, el cant, l'èxtasi, l'amor, la mort, la desmesura, la guerra. No s'han de menysprear l'afectivitat, el desordre, la neurosi, l'aleatorietat. L'autèntic home es troba en la dialèctica sapiens-demens.."

L'èsser humà, centre de l'univers?

Teilhard de Chardin. "Esbozo de un universo personal".

"Quin sentit té aquest esdevenir? És dirigida, l'evolució? El que em proposo en aquest assaig és de construir una figura del món físic entorn de la persona humana, escollida com a element significatiu de tot el sistema...

De manera semblant a com la pols de les estrelles, correctament situada a la volta celest, pren avui, als ulls dels astrònoms, la figura de les immenses espirals en moviment, així les miríades d'èssers que anomenem la vida

tendeixen a disposar-se seguint una llei molt senzilla de concentració psíquica, i acabant-se en el moment present del món, en l'home. A partir de l'home, baixant cap als orígens, la consciència sembla nuar-se, difuminar-se fins a esdevenir imperceptible. Vers l'home, en remuntar l'eix del temps, l'espontaneïtat es desperta, s'organitza i, finalment, esdevé reflexiva, emergint en la cosa personal".

J. Monod. "El azar y la necesidad".

"La vida ha aparegut sobre la Terra: ¿quina era abans de l'esdeveniment la probabilitat que aparegués? No resta exclosa, a l'inrevés, per l'estructura actual de la biosfera, la hipòtesi que l'esdeveniment decisiu no s'hagi produït més que una sola vegada. La qual cosa significa que

la seva probabilitat "a priori" és gairebé nul·la... L'univers no estava prenys de la vida ni la biosfera, de l'home. El nostre nombre va sortir en el joc de Montecarlo. Què té d'estrany que, a l'igual del qui acaba de guanyar mil milions, sentim la raresa de la nostra condició?"

L'èsser humà, un ésser sociable?

Aristòtil. "Política" I, I, 1253 a.

"És evident que la ciutat-estat és una cosa natural i que l'home és per naturalesa un animal polític. I la raó per la qual l'home és un animal polític en un grau major que qualsevol abella o qualsevol animal gregari és una cosa evident. La naturalesa, en efecte, no fa res sense un fi determinat, i l'home és l'únic entre els animals que posseeix el do del llenguatge. La simple veu, és veritat, pot indicar pena i plaer i, per tant, la posseeixen també els altres animals, atès que la seva naturalesa s'ha

desenvolupat fins al punt de tenir sensacions del que és penós i agradable i de poder-s'ho significar els uns als altres; però el llenguatge té com a fi d'indicar el que és profitós i nociu i, per consegüent, també el que és just i injust, ja que és particular propietat de l'home de ser l'únic animal que té la percepció del bé i del mal, del just i de l'injust, i de la resta de qualitats morals, i és la comunitat i participació en aquestes coses el que fa una família i una ciutat-estat"

Thomas Hobbes. "De Cive" I, 1,2.

"La majoria dels qui han escrit sobre les repúbliques suposen que l'home és un animal polític, nascut amb una certa disposició natural a la societat. Però si considerem més de prop les causes per les quals els

homes es reuneixen en societat, apareixerà aviat que això no succeeix més que accidentalment i no pas per una disposició especial de la naturalesa".

Thomas Hobbes. "Leviatan".

"En la naturalesa de l'home trobem tres causes principals de discòrdia: primera, la competència; segona, la desconfiança; tercera, la glòria. La primera causa impulsa els homes a atacar-se per obtenir un benefici; la segona, per obtenir seguretat; la tercera, per guanyar reputació... Amb tot això

esdevé palès que durant el temps que els homes viuen sense un poder comú que els atemoreixi tots, es troben en la condició o estat que es denomina guerra; una guerra tal que és la de tots contra tots... "

R. Ardrey. "La evolución del hombre... "

"Cercarem l'essència de l'home, no pas en llurs facultats sinó en llurs paradoxes. Hi ha poc que manqui de lògica en la vida de la mona rhesus, el pitroig anglès, el castor canadenc o, pel que sabem el rinoceront llanut ja extingit. Tot té sentit; és l'homo sapiens el qui no ho té. I potser sigui aquesta la raó per la qual les nostres ciències han fracassat tan palesament, tot i els seus mitjans i la seva dedicació, en fer avançar gaire el nostre coneixement de nosaltres mateixos. Així com la naturalesa avorreix el buit, així també la ciència no gaudeix amb allò incoherent.

L'home com espècie és massa antic, massa variat, i com animal, massa complex per a sotmetre'l a la comprensió individual. Mai no podrem penetrar dins el misteri, si no acceptem l'home com una paradoxa. En què consisteix l'èsser humà? Podem dir: en posseir una capacitat per l'aprenentatge major que qualsevol animal. Però hem d'afegir, si no hem d'ignorar la nostra història, que també es nega amb freqüència a aprendre de l'experiència en un grau que avergonyiria un beduí. Podem inspeccionar la nostra excepcional previsió humana, que seria

l'enveja de qualsevol mona, i no obstant això admirar-nos. On era aquesta previsió en vigílies de les nostres empreses més suïcides? No hauria actuat la mona més sensatament?

Clàssic és el nostre atreviment, clàssica la nostra covardia. Clàssica és la nostra crueltat, clàssica la nostra caritat. Cap inventari humà no pot deixar d'incloure la nostra propensió a l'assassinat premeditat i organitzat dels nostres congèneres, però tampoc no podria deixar d'observar que un exèrcit és un model de cooperació i autosacrifici, o que cap altra espècie té cura tan atenta i tendre dels seus ferits, encara que siguin enemics. La compassió i la demència són pregonament arrelades a la nostra naturalesa, potser tan pregonament com la nostra insensibilitat

